

FÖRE
MÖRK
LÄGGNINGEN

Inger Berattström

FÖRE
MÖRK
LÄGGNINGEN

Inger Brattström

Inger Brattström

Före mörkläggningen

SAGA Egmont

Före mörkläggningen

Omslagsfoto: Shutterstock

Copyright © 1966, 2020 Inger Brattström och SAGA Egmont

All rights reserved

ISBN: 9788726427714

1. E-boksutgåva, 2020

Format: EPUB 2.0

Denna bok är skyddad av upphovsrätten. Kopiering för annat än personligt bruk får enbart ske efter överenskommelse med Saga samt med författaren.

1

Sista sommarlovet

Det var sista sommarlovet.

Åsa tänkte inte på det varje ögonblick, ändå visste hon det hela tiden. Till hösten skulle hon börja i fjärde ringen, sen blev det inga riktiga sommarlov längre.

Det var den sommaren som verkligen var en riktig sommar, så varm, så stilla, så torr. Luften skälvde av hettan, getingarna kom tidigt och myggen hängde som summande moln kring träden om kvällarna. Solen glödde obarmhärtigt naken från en ständigt blå och tom himmel, det knäppte och knastrade i markerna och eldfaran var stor. Augustis nätter var svarta och sammetsmjuka och ljumma, ingen tänkte på tröjor och långbyxor. Vattnet var varmt långt in på hösten, de badade mycket och simmade ofta ut till det lilla grundet utanför Klippan, de låg där på det släta berget som våta sälar i solen.

De var alltid många, Brita och Johan, kusiner och kamrater från stan som bodde några dagar, andra sommargäster på ön, de var sällan färre än tio-tolv när de hoppade från den flata stenen som lodrätt gick i vattnet och höll stort djup. De hade en röd och blå boll och ett svart uppblåst innerdäck till en bilring, de dök efter saker på botten och välte en flatbottnad jolle som var som ett baktråg. De lekte som pingviner i vattnet och skrek och tjoade och fick kallsupar och tryckte ner varandra under ytan, de var mycket barnsliga.

Och hela tiden satt modern på plats i sin vita sommarkjol och den vidbrättade hatten som skydd mot solen; hon räknade hela tiden. En, två, tre, fyra ... sen tappade hon bort sig och fick börja om igen. Ibland ropade hon: ren var är Johan? Och har Månn gått upp? Vet nån var Lena är? Och hon reste sig oroligt och gick några steg och räknade hela tiden.

De fick aldrig bada utan att modern satt där. Fastän hon knappt kunde simma och aldrig hoppade på huvudet från en klippa i det klara vattnet, fick de aldrig bada utan att hon satt på vakt. "Det måste vara någon som ser efter att inget händer ..." Och hon berättade om olyckor i inomhusbad, där någon ibland kunde hittas drunknad på botten av bassängen när badtimmen var över och alla rusade till omklädningshytterna ... Därför räknade hon och räknade om igen. Somliga var som fiskar och kunde vara under vattnet i många minuter, andra var mera försiktiga, gled ner vid sidan om stenen och kom fort upp igen och slog armarna kring smala axlar och frös trots den varma solen. Och modern räknade och reste sig ibland och skuggade med handen för ögonen och ropade. Den sommaren badade de mycket.

Det var den sommaren Åsa for med Palle i hans nya ekbåt rätt mot vågorna ut på fjärden mot Huvudskär vid horisonten. Sjöarna reste sig framför dem, de slog mot stäven och spolade över det dukklädda däckets, de splittrades mot vindrutan och gjorde den prickig av saltvattensdroppar, deras uppåtvända ansikten duschades av fina friska stänk, små rännilar rann ner för deras blanka bruna kinder, håret smetade vått intill panna och tinning. De gapade och räckte ut tungan och smakade på det salta friska havet, de neg i vågorna och följde båtens rörelser med sina kroppar, de sjöng och skrattade så de skrek mot vinden. Palle hade ett stadigt grepp om rodret med sin vänstra hand, hans kraftiga solbrända fingrar böjde sig kring den runda rattens trä. Det enda hos honom som var färdigt och vuxet var händerna; armar och ben var långa och magra utan ett hårstrå, som på en liten pojke. Den andra armen hade han kring Åsas smala axlar, han böjde sig hastigt ner och försökte kyssa henne, Åsa skrattade och vred hastigt bort huvudet.

Det var en lek – och hon tyckte mycket om Palle. Men hon ville inte att han skulle kyssa henne, hon ville inte ha det just så med Palle.

Ändå fanns det kring henne hela tiden, hon träffade honom varje dag och levde mitt inne i hans förälskelse. Han kom med sin blanka, gula båt och lade till vid den låga bryggan nedanför Klippans bruna timrade hus, han sken som en sol och var stolt över sin nya båt – och så ivrig att träffa Åsa. Han behövde aldrig vänta, aldrig gå upp och hämta henne, hon var där redan, satt ytterst på bryggan och dinglade med de bruna benen över vattnet – eller kom störtande utför berget med stora steg och det långa ljusa håret slängande som en gardin kring axlarna. Hon nickade och hoppade ner i sittbrunnen, hon vinkade adjö åt modern

på verandan och Brita vid sjöbodväggen – och sköt undan tanken att Brita förstås borde följa med. Modern påpekade det ofta, förebrådde: "Varför tar du aldrig med Brita och Johan? Ni är ju så jämnåriga syskon att ni kunde vara tillsammans, hålla ihop ..." Åsa sa inget, diskuterade inte, lät det sjunka – och for alltid iväg ensam. Med Johan kunde det göra detsamma, han hade alltid saker att göra, läste hela tiden och arbetade sig igenom tjocka brev från Hermods i tyska och engelska, dessemellan dikterade fadern rättskrivningar för honom. Johan brydde sig inte om Åsas vänner, han kände tydligt att han inte hörde till ... Med Brita var det annorlunda, hon var ensam, hon var femton år och tittade långt efter Åsa. En stund kände Åsa en obestämd olust, sen blåste den bort i vinden.

Ibland gick de i land på en holme, de hittade en lävik och nosade sig försiktigt in mellan de grunda stenarna på botten, förtöjde vid en krokig albuske eller tall. De kastade sig på de kala klipporna, låg en stund och kände det varma slipade berget, bara enstaka ord föll mellan dem. De kastade sten i vattnet, flata tunna smörgåsstenar och räknade studsarna sen. Åsa vann alltid. De såg på vågorna och på himlen och på tärnorna som dök så tätt, tätt mot deras huvuden. "Vi sitter för nära boet", sa Palle. "Vi oroar dem." Och de flyttade sig makligt, hoppade från sten till sten utefter den grunda stranden. De lekte att det var livsfarligt att trampa bredvid, att halka ner i vattnet eller den våta sanden. Åsa vann här också, ibland drog Palle ner henne bara för att han tyckte det kunde vara lagom och hennes tur. Hon blev våt långt upp på låren, och för att hämnas stänkte hon vilda vattenkaskader på honom. Hon hade blå shorts och vit skjortblus med brokig snusnäsduk kring halsen, den var våt och slankig av sjöduscharna. Åsa knöt upp den och lät den fladdra som en flagga i vinden.

Ibland sprang de i kapp, plötsligt och utan att de visste hur bara sprang de, Åsa först och Palle efter. De hoppade över sten och tuvor, genom säl- och alsnår, ut på en liten glänta med torrt vajande gräs och gulmåra som flammor i det, genom en dunge av glesa tallar, ut på klipporna igen på lovartssidan, i vinden. Åsa litet före, skrattande och flämtande, Palle ett par steg efter med de långa skrangliga armarna spretande som insektsben.

Och plötsligt hade han henne! En hård hand kring Åsas tunna handled, en häftig arm kring hennes midja. Han kastade omkull henne, de snubblade och rullade runt på marken med armar och ben i stort förvirrat trassel. Det blev en kort och intensiv brottnings och Palle var där med sina stora händer på hennes kropp och sitt blanka runda ansikte tätt intill hennes ständigt bortvända huvud.

Sen slutade det alltid med att han tappade sina glasögon, de låg någonstans i gräset bredvid dem eller under dem; det var dyra glasögon och han var rädd om dem. Han avbröt genast sin allvarliga lek med Åsa, halvblind och fumligt trevade han efter glasögonen kring dem. Åsa fann dem åt honom, en stund lekte de kurrögömma med dem. Efteråt var de varma och flämtande, längtade ner till vattnet och båten. Nu sprang Palle först.

Det rasslade till i gräset, en hastigt flyende rörelse, en huggorm rann undan och de ryggade, stannade. Ett ögonblick höll de varandra i handen, inte för att de var rädda, det var snarare ett slags andakt. Båda var fascinerade av ormens snabba flytande rörelser, av det kalla och hala och överkliga. Det var något av urtid och jordens skapelse och de kände ett stort avstånd. Och Åsa var tacksam att Palle inte hade det vanliga "ormbeteendet", den där plötsliga stelheten i avmätta beräknande rörelser, en sten eller en käpp i handen och så långsamt måtta mot

ormens huvud, krossa det till mos medan kroppen
vanmäktigt ringlar och ringlar. Så som fadern alltid gjorde.
Och morbrodern och Johan ... Det var otäckt, ormarna
hörde hemma här ute på öarna, där de själva kom som
tillfälliga gäster. Ormen var inte farlig, den ville dem inget
ont. Palle kände det också, som Åsa stod han en stund stilla
och såg på den och tyckte att de gråa zigzag-rutorna på
ryggen var vackra.

Det var den sommaren Åsa fick det långa bleka ärret på skenbenet. Det var på hennes födelsedag och det hängde också ihop med Palle.

Det var inget märkvärdigt med Åsas födelsedag, på sommaren blir det aldrig så mycket av det. På våren innan de flyttade ut till landet var det ingen som tänkte på födelsedagar, sen kom de inte in till stan på länge, det där med present var inte så noga. Det var den vanliga familjeuppvaktningen på morgonen med "Ja må hon leva" och en lång svans in i rummet med Muff i täten i vild förtjusning, alla de andra efter och choklad på sängen och en stor bukett ängsblommor, prästkragar och blåklint. Och en bok, en grammofonskiva, inget storslaget - men alla var glada och snälla och en varm stämning av välvilja och trygghet omslöt deras födelsedagar och gjorde dem till särskilda dagar. Sen låg Åsa platt på magen vid vattnet och läste "Singoalla", den ingick i kursen, hon hade solen i ryggen och skuggan av hennes huvud föll på den vita sidan. Någon ropade: "Åsa, Palle är här!" "Redan" flög det genom hennes huvud, och barfota och utan annan tanke än Palle där nere vid bryggan nästan flög hon över berget. Och så låg hon där platt på klippan, det högg som en kniv i benet, det gjorde så ont att hon ville skrika, gråta, ropa på mamma. Hon gjorde ingenting av det, reste sig bara och sprang vidare utan att titta på benet.

Där var Palle i båten! Han hade fällt upp vindrutan, han stod där och sken och sken, han hade världens överraskning till Åsa och han strålade av förväntan.

"Dom är inte torra än", ropade han och tittade ner i båten. Åsa hoppade ombord och såg dem stå där på durken, de glänste och kastade reflexer i solen som Palles ansikte och glasögon, de var alldeles nymålade.

Ett par träskor! Den ena röd, den andra grön, Palle hade likadana, grön för styrbord, röd för babord, han var säkert den enda skepparen i världen som tillät träskor på sitt fina dukklädda däck.

"Å, Palle, så underbara dom är! Men hur visste du - att jag har födelsedag, menar jag?"

"Sånt går inte att gömma, förstår du väl. Man behöver inte gissa en gång, det känns i luften som nåt magnetiskt ..."

Och Åsa ville ge honom en stor kram, men Brita och Johan bara stod där och pappa höll på att nacka nät vid sjöboden. Och Muff hoppade ombord och svansade sig och hälsade. När han började slicka på durken, såg Åsa blodet som rann från såret på benet.

Det var långt och djupt, ett ögonblick talade de om att fara in till Dalarö och sy. Det var för omständligt, modern fick rycka in med sin sjukvårdslåda, hon var händig med sådant, det verkade nästan som om hon tyckte om det. Ärret skulle aldrig helt försvinna, det skulle alltid påminna Åsa om Palle och den här särskilda dagen och de gröna och röda träskorna.

Det var den sommaren Palle var kär i Åsa, Åsa hade det kring sig och levde mitt inne i det, kanske hon var glad åt det. Men hon kunde omöjligt vara kär i honom, mycket för Andreas skull, men mest för att Palle bara inte var någon att bli förälskad i. Han var yngre än Åsa, han var barnslig och full av upptåg som en hundvalp, lika klumpig och oberäknelig. Han pillade på sina myggbett och bet på grässtrån och hans runda ansikte sken som en sol. Det var ofta blankt och tillsammans med de tjocka glasögonen glänste det och kastade reflexer i solen. Han var mycket lång och mager, hans knän och armar var som vinkelhakar. Han kunde inte dansa, när han försökte blev det ett ryckigt hoppande och skuttande hit och dit, som en gräshoppa. Ingen flicka i världen kunde komma på idén att vara förälskad i Palle, det var en omöjlighet att komma till en fest tillsammans med honom och säga att det här är "min pojke".

Ändå var Åsa tillsammans med honom varje dag den sommaren. När de andra var borta på kurser och utbytesresor i England och Frankrike och Tyskland var Palle hemma hela tiden, han bodde nästan på Klippan. Om han någon dag uteblev kände Åsa en underlig oro och tomhet, det var besynnerligt.